

LIPOV CVAT

Svake godine kad procvatu lipe i pospu svoj opojni miris, do sitnica se sjetim tog doživljaja.

A to je bilo davno, još kad sam bio mali. Tada sam bio upravo završio osnovnu školu i oca sam salijetao da me pošalje u gimnaziju. Učitelj me neobično volio, pa je u gradu našao neku porodicu koju bih posluživao, a ona bi me, opet, slala u gimnaziju. Tome sam se neobično veselio i već sam sebe zamišljao kao gimnazijalca s mnogo knjiga. Ali kad god bih ocu spomenuo svoj odlazak, on se lomio, mrštio, ćutao. Od nas devetoro bio sam njegovo najstarije dijete i po nepisanom zakonu u našem kraju, koji se prenosio sa koljena na koljeno; običaj je da najstariji sin ostaje kod kuće i pomogne roditeljima othraniti mlađu djecu...

Da, davno je to bilo, a ja se i danas svega dobro sjećam. Sjećam se oca onako povisoka, malo povijenih leđa, duguljasta, koštunjava lica, ispupčenih jagodica, s crnim brčićima, kao da sada gledam kako, kad ima posla, u rana jutro odlazi u nadnicu, a vraća se naveče, u kasnu noć, kad mi djeca već po-spimo... Sjećam se, jednom me iza sna probudio očev i majčin razgovor. Napolju je pljuštala kiša i umivala prozorska stakla, a u sobi, na prozoru, gorjela je i pušila mala petrolejka bez cilindra. Otac je na klupicu sjedio uz peć prošaranu zelenim zemljanim lončićima, sušio mokre rubine na sebi i gledao u nas. Mi smo spavali na slami, prostrtoj u sobi od zida do zida, a on je zabrinuto govorio majci:

– Teško mi je, vrlo teško. Ni jedne dobre košulje, a ni hrane...

Rekavši to, otac se namršti, odmahnu rukom i učuta.

Nadnica je te godine u selu bila niska, u neke dane nije se moglo naći posla, pa je i očeva zarada bila tanka, sasvim tan-

ka. U slavonskim i sremskim selima više se zarađivalo, pa se otac s grupom siromašnih seljana spremao da tamo pođe i traži posla. I jedne večeri, uoči samog njegovog polaska, kad sam mislio da će popustiti i dati svoj pristanak za moj odlazak u gimnaziju, on prekorno reče:

– Ne možeš ići. Zar bi me baš sada samog ostavio?

Meni je to očeva odluka pala teško i preplakao sam cijelu noć. I sutradan, upravo kad sam se spremao da odem učitelju i sve mu saopštim, naišla je grupa seljana s motikama i kosama i moj je otac otišao s njima u prečanske krajeve.

U kući tih dana nije bilo hljeba, a u selu nam niko nije htio da pozajmi brašna. Majka je spremala hranu od povrća, odnekle je donosila i ranog voća, ali to sve nije moglo da zamijeni hljeb. Djeca su je često salijetala pitanjima:

– Kada ćeš nam već jednom ispeći proju?

– Tata će sutra poslati para, pa kad kupim brašna, odmah ću je ispeći – odgovarala bi ona.

Tako je trajalo danima. Ponekad bi ona nekoj susjetki oprala rublje ili nešto drugo uradila, i vraćala se kući sa malo mrsa i komadom hljeba u zavežljaju. Svi bi se tada sjatili oko nje i ona bi nam na jednake dijelove izdjelila što bi donijela, ne ostavljajući ništa za sebe. To je nama odraslima padalo u oči, pa kad bismo i nju ponudili, uvijek je odbijala s riječima:

– Jed'te vi, ja sam već jela.

Ona je to samo govorila. A ostajala je gladna samo da bi za nas, djecu bilo više.

Jednog dana, umjesto uputnice s novcem, dođe otac kući. Kiša je padala i posla nije mogao da nađe nigdje... Već dva dana uzastopce ga je tresla groznica.

Djeca su tražila hljeba, a otac i majka su ćutali zabrinuto. Majka je u posljednje vrijeme došla nekako suva, suva, lice joj se izdužilo i više nego obično bilo ispresijecano borama. Na krilu je ljuljuškala mog dvogodišnjeg brata, a on je neprestano pružao ručice i tražio hljeba. Nekakva težina, velika i nepodnošljiva, težina koja ubija, ispunjavala je svaki kutak naše kuće. I ja nisam mogao više da to izdržim, iskrao sam se iz kuće i izašao na cestu. Poslije dužeg hodanja sjeo sam pod

veliku lipu, koja se upravo bila rascvala i omamljivala svojim mirisom. A na njivi, kraj ceste, moj školski drug Marko napasao je krave. Čim me primijeti, odbi ih od kukuruza, sabi na drugu stranu njive uz samu cestu, a onda dođe k meni i sjedne na ivici jendeka. U ruci je imao komad pogače namazan kao prst debelim slojem kajmaka. Slatko ga je jeo, a ja sam očima gutao svaki njegov zalogaj.

– Hoćeš li i ti malo?

Ja sam se kolebao i ćutao.

– Ne mogu – najzad rekoh, a u ustima sam osjećao slast njegova kajmaka.

– Lažeš – nastavi on. – Ja znam vi u kući nemate ni proje, a mi imamo i pšenice, i kukuruza, i sira, i slanine, i kajmaka, svega, svega mi imamo.

– Imamo hljeba, otac je donio – tiho mu rekoh gledajući u zemlju.

Marko je bio u pravu. Otac nije donio ni prebijene pare i mi zaista nismo imali ništa. On mi je i dalje nešto govorio, ali ga ja više nisam čuo.

– Hej, vas dvojica, šta radite? – trže me nečiji piskutljivi dječjački glas.

Poviše mene, sa sepetićem i dvjema praznim kavenim vrećama na ramenu, stajao je Jovan Petrov. Bio je to moj školski drug. Njegov je otac nadničio zajedno s mojim.

– Šta sjediš, hajde da berem lipu, – reče taknuvši me rukom po kapi.

– Lipu?! – upitah ga u čudu. – Šta ću s njom?

– Prodaćemo je.

– Prodati!?

– Da, prodaćemo je. Gazda Ignjo kupuje. Ako nemaš vreće, evo, daću ti jednu. Imam dvije. Samo hajde, brzo!

Sve mi je to izgledalo nekako kao san i nisam mogao da vjerujem svojim ušima, jer se kod nas lipov cvat ranije nikada nije brao. I da tu nije bilo Marka koji je slušao naš razgovor, objesio bih se Jovanu o vrat i toplo ga, toplo izljubio.

Začas sam se s Jovanom uspenrao na lipu. Sa sobom sam ponio i vreću koju mi je dao i smjestio je u rašlje lipe. Sepetića

nisam imao, pa sam lipov cvat brao u njedra. Kao vjeverica neustrašivo sam se verao po sporednim granama gdje je lipa bila najrodnija, brao sam neobično brzo i kad bi se moja njedra napunila lipovim cvatom i toliko trbušasto izvukla da više s njim nisam mogao da se krećem, silazio sam u rašlje do vreće, u nju istresao cvat i ponovo se vraćao na najrodnije grane. Brao sam brže od Jovana i kad je sunce počelo da naginje zapadu, moja vreća je bila puna. Pomogao sam drugu, a onda smo se s punim vrećama uputili u dućan. Vreće onako široke i trbušaste bile su veće od nas i na našim leđima one su gotovo dosezale do zemlje.

U dućanu su bili zadovoljni našom »robom«. Gazda Ignjo baci na tezgu novac i u mojim rukama zablista srebrna petobanka. U tom času sve mi je to više ličilo na neku bajku nego na stvarnost. A kad dođoh k sebi, vratih trgovcu petobanku i zamolih ga da mi za nju izmjeri kukuruzna brašna.

I upravo kad je sunce zalazilo za zubati hrbat Majevice, ja sam se sa dvadeset kilograma brašna na leđima vraćao kući. To je bila moja prva zarada. I veliko, neizmjereno bogatstvo.

Roditelji su tog dana bili zabrinuti za mene. A kad sam došao kući s brašnom, djeca su me saletjela, turala ruke u razdriješenu vreću, i počela na jeziku da ga kušaju. Otac i majka bili su iznenađeni i morao sam im sve potanko da ispričam kako sam došao do brašna.

Otac me privuče k sebi, pritisnu moje opaljeno lice uz svoj bradati obraz i toplo me poljubi. Tada sam prvi i posljednji put vidio suze u njegovim očima.

Majka na brzinu podstaknu vatru na ognjištu, a o verige objesi kotlić s vodom. Brašno istrese u brašnjar i poče da ga sije u naćve.

A mi djeca, načičkani oko vatre, podsticali smo je, duvali u nju, razbuktavali i gledali kako plamen liže garavi kotlić. I s nestrpljenjem smo čekali da u njemu prokuva voda i majka zakuva puru...

I svake godine kad procvatu lipe i prospu svoj opojni miris, ja se svega toga sjetim. I nikada, nikada to neću zaboraviti...